

ความสัมพันธ์ระหว่าง ความพึงพอใจในภาวะการเงิน รายได้ การออม
และหนี้สิน กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย*

THE RELATIONSHIP BETWEEN FINANCIAL SATISFACTION, INCOME,
SAVINGS, AND DEBT AND HAPPINESS OF THAI OLDER WORKERS

ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์, ปัทพร สุนทรมาน

Piyawat Charoensak, Pataporn Sukontamarn

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

Corresponding Author E-mail: Bank.crk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการเงินที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของแรงงานสูงอายุ โดยงานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้ชุดข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย ได้แก่ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 43,547 คน โดยในกลุ่มนี้มีผู้ทำงาน จำนวน 15,798 คน การวิเคราะห์ใช้วิธีการประมาณค่าแบบสองขั้นตอน เพื่อเป็นการลดอคติของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เลือก (Heckman selection model) โดยในขั้นตอนแรก ใช้ probit regression เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำงาน และขั้นตอนที่สองเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย

ผลการศึกษาพบว่า 1. เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความสุขพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า ในกรณีที่ควบคุมตัวแปรความพึงพอใจในภาวะการเงิน ไม่ว่าแรงงานสูงอายุจะมีรายได้เท่าไรก็มีระดับของความสุขที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เมื่อไม่ได้นำเรื่องความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วมด้วย พบว่า ยิ่งแรงงานสูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้นยิ่งทำให้แรงงานสูงอายุมีความสุขเพิ่มมากขึ้น อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ 2. เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความสุขพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า ในกรณีที่ควบคุมตัวแปรความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่มีการออมในระดับ 200,000 - 399,999 บาท มีความสุขมากกว่าแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เมื่อไม่ได้นำเรื่องความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วม

*Received February 20, 2024; Revised March 5, 2024; Accepted March 14, 2024

ด้วย พบว่า แรงงานสูงอายุที่มีการออมในระดับเงินออมที่ต่ำกว่า 25,000 บาท และระดับเงินออมที่ 50,000 - 399,999 บาทมีความสุขมากกว่าแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ความพอใจต่อภาวะการเงิน; ความสุข; แรงงานสูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were to study financial factors that were related to the happiness of Thai elderly workers. This research used a quantitative research method. The researcher used a data set from the 2021 Survey of the Elderly Population in Thailand of the National Statistical Office as a tool. The research samples included 43,547 people aged 60 and over, among whom 15,798 worked. The analysis used two-step estimation to reduce bias in the unselected samples (Heckman selection model). The first step (selection stage) used probit regression to study work-related factors. The second step studied the factors that were related to the happiness of Thai elderly workers.

The results of the study showed that 1. When analyzing happiness with financial satisfaction, in the case where the variable ‘satisfaction with financial conditions’ was controlled for, no matter how much income older workers had, they had the same level of happiness. On the other hand, when the variable ‘satisfaction with financial conditions’ was not controlled, the higher the income, the happier the older workers became. 2. When the variable ‘satisfaction with financial conditions’ was controlled, older workers with savings of 200,000-399,999 baht were happier than older workers without savings. However, when the variable ‘satisfaction with financial conditions’ was not controlled for, older workers with savings of less than 25,000 baht and 50,000-399,999 Baht were happier than older workers with no savings.

Keywords: Financial Satisfaction; Happiness; Older Workers

บทนำ

“ความสุข” เป็นคำที่มีการให้คำนิยามที่หลากหลาย บ้างก็ว่าความสุขเป็นสภาวะที่แสดงออกถึงความสมถะ ความรัก ความพอใจ และความปิติ (Veenhoven et al., 2010) บ้างก็ว่าเป็นประสบการณ์เชิงบวกภายในตัวบุคคลที่เกิดจากการตีความทางปัญญาและอารมณ์ของแต่ละคน (Diener et al., 2003) สำหรับบริบทของประเทศไทย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขทั้งเชิงบวกและเชิงลบมีหลากหลายประเด็น เช่น การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย หนี้สิน ความพอใจต่อภาวะการเงินรายได้ (Gray et al., 2008) สถานภาพการสมรส อายุ สุขภาพร่างกาย ประเภทของงานที่ทำ ภาวะของการมีงานทำ รวมไปถึงการเข้าร่วมกิจกรรมก็ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับระดับความสุขในบริบทประเทศไทยด้วยกันทั้งสิ้น และสำหรับบริบทของต่างประเทศก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน พบว่า การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย สถานภาพการสมรส สุขภาพร่างกาย ความพอใจต่อภาวะการเงิน (Sun, 2023) การออมหนี้สิน (Liu et al., 2023) ระดับการศึกษา ภาวะการมีงานทำ ประเภทของงานที่ทำ ชั่วโมงในการทำงาน ก็ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับระดับความสุขเหมือนกับบริบทในประเทศ

เมื่ออธิบายถึงประเด็นของความสุข ผู้วิจัยจึงนำผลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ในประเด็นความสุข มาอธิบายเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุในประเทศไทย ร้อยละ 52.8 มีการประเมินตนเองว่ามีความสุขอยู่ในระดับมาก และมีความสุขในระดับมากที่สุดอยู่ที่ ร้อยละ 11.7 โดยเมื่อมีการพิจารณาระดับความสุขของผู้สูงอายุในประเทศไทยในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ พบว่า ผู้สูงอายุประมาณครึ่งหนึ่งประเมินตนเองว่ามีความสุขอยู่ในระดับมาก อยู่ที่ร้อยละ 52.8 และมีความสุขมากที่สุด อยู่ที่ร้อยละ 11.7 เมื่อพิจารณาระดับความสุขของผู้สูงอายุ จำแนกตามภาค พบว่า กรุงเทพมหานครมีผู้สูงอายุที่มีระดับความสุขมากที่สุดสูงกว่าภาคอื่น อยู่ที่ร้อยละ 18.8 รองลงมา คือ ภาคกลางและภาคใต้ อยู่ที่ร้อยละ 13.2 และ 11.5 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564)

ปัจจุบันสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุในโลกเพิ่มขึ้นอย่างน่าสนใจ ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุอยู่ที่ 13,358,751 คน ซึ่งมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จาก พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2564 มีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.8 เป็นร้อยละ 19.6 ภาพรวมประชากรสูงอายุทั้งประเทศเป็นแรงงานสูงอายุที่ทำงาน อยู่ที่ 5,104,721 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 38.21 เมื่อเป็นเช่นนั้น ผลของการกลายเป็นสังคมสูงอายุซึ่งควบคู่กับการที่วัยแรงงานลดลง ทำให้ประเทศไทยเริ่มมีการจ้างงานแรงงานสูงอายุเพิ่มขึ้น (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) สถานะการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 34.7 โดยภาพรวมแรงงานสูงอายุ ทำงานเฉลี่ยสัปดาห์ละ 35.7 ชั่วโมง ดังนั้นจากสถานการณ์ในปัจจุบัน การกลายเป็นสังคมสูงวัยของประเทศไทย ส่งผล

ให้การจ้างงานแรงงานสูงอายุเป็นอีกทางเลือกที่ประเทศไทยจะรักษาระดับการทำงาน ซึ่งสามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการเร่งอัตราการเกิดของประชากรในอนาคตได้

ทั้งนี้จากการศึกษาปัจจัยด้านการเงินที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย พบว่า รายได้และความมั่งคั่งสามารถเพิ่มความสุขได้หลากหลายวิธีในระยะยาว รายได้จะมีกลไกเชิงเหตุผลที่ชัดเจนนั้นคือรายได้และความมั่งคั่งจะช่วยส่งเสริมความน่าเชื่อถือในสังคมและผลที่ตามมาคือบุคคลจะมีความนับถือตนเองเพิ่มขึ้นด้วย (Jantsch & Veenhoven, 2021) การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของรายได้กับความสุขทั้งในไทยและต่างประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) อธิบายว่า ผู้สูงอายุในประเทศไทย ร้อยละ 54.3 มีการออม โดยงานวิจัยในต่างประเทศ อ้างอิงการศึกษาของ Dunn & Courtney (2020) อธิบายว่าการออมเงินสดเพื่อใช้สำรองเอาไว้กับตัวเองเพียงเล็กน้อยก็สามารถสร้างความแตกต่างทางความรู้สึกในชีวิตได้ การออมจึงเป็นประเด็นที่ถูกนำมาวิเคราะห์และให้ความสำคัญ ประเด็นหนี้สิน สำหรับบริบทของประเทศไทย พบว่าหนี้สินมีความสัมพันธ์และผลกระทบกับระดับความพึงพอใจในความสุขของประชาชน เมื่อมีหนี้สินเพิ่มขึ้น คนมีความสุขเพิ่มขึ้น (เกสินี หมั่นไธสง และคณะ, 2560)

ส่วนเรื่องความพึงพอใจในภาวะการเงิน ความพอเพียงหรือความพอใจในสิ่งที่ตนเองมี น่าจะเป็นคุณลักษณะ เป็นค่านิยมที่มีอยู่ในสังคมไทยมาอย่างเนิ่นนาน (รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, 2553) สอดคล้องไปกับคำกล่าวของ Layard (2005) อธิบายว่าผู้ที่เล็งผลเลิศหรือแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดและผู้ที่รู้จักพอ ดังนั้นความพึงพอใจในภาวะการเงินของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับระดับของความสุข สอดคล้องกับการศึกษาของ Sun (2023) ศึกษาบริบทของประเทศจีน พบว่า การมีความพอใจในภาวะการเงินของตนเองของผู้สูงอายุสามารถส่งผลต่อความสุขของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ Gray และ Kramanon (2007) พบว่าความรู้สึกพอเพียงสามารถช่วยเพิ่มความสุขได้โดยเฉพาะในกลุ่มคนยากจนที่อาศัยอยู่ในประเทศที่มีความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในภาวะการเงิน รายได้ การออม และหนี้สิน กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

โดยกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านเข้าเกณฑ์ที่ต้องการศึกษา คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ดังนั้นเมื่อมีการพิจารณาข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ภายใต้โครงการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 พบว่า ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 43,547 คน โดยในกลุ่มนี้มีผู้ที่ทำงาน จำนวน 15,798 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) โดยคัดเลือกข้อคำถาม ประกอบด้วย (1) รายได้ เลือกข้อคำถามจากตอนที่ 3 การทำงาน รายได้ และการออม (รหัสคำถามที่ F33) (2) การออม เลือกข้อคำถามจากตอนที่ 3 การทำงาน รายได้ และการออม (รหัสคำถามที่ F36) (3) หนี้สิน เลือกข้อคำถามจากตอนที่ 3 การทำงาน รายได้ และการออม (รหัสคำถามที่ F38) (4) ความพอใจในภาวะการเงิน เลือกข้อคำถามจากตอนที่ 3 การทำงาน รายได้ และการออม (รหัสคำถามที่ F35) และ (5) ความสุข เลือกข้อคำถามจากตอนที่ 6 ภาวะสุขภาพและการดูแลสุขภาพ (รหัสคำถามที่ F83)

4. การเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยใช้วิธีการประมาณค่าแบบสองขั้นตอน (two-step estimation) ในรูปแบบของแบบจำลองโพรบิต โดย Heckman (1979) ได้เสนอแนวคิดเพื่อเป็นการลดอคติของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เลือก (Heckman selection model) โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เพื่อประมาณความน่าจะเป็นในการทำงานของผู้สูงอายุและนำผลที่ได้จากการประมาณการในขั้นตอนที่ 1 คำนวณหา Inverse Mill's Ratio (λ) เพื่อใช้ในขั้นตอนที่ 2 ที่ใช้วิธี OLS (Ordinary Least Squares) เพื่อประมาณระดับความสุขของผู้สูงอายุที่ทำงาน โดยจะรวม Inverse Mill's Ratio (λ) เข้าไปเป็นตัวแปรอิสระอีกตัวหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหอคติจากการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Selection bias)

ผลการวิจัย

ความพอใจหรือความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีน่าจะเป็นคุณลักษณะ เป็นค่านิยมที่มีอยู่ในสังคมไทยมาอย่างเนิ่นนาน (รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, 2553) ดังนั้นความพึงพอใจในภาวะการเงินของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับระดับของความสุข ผู้วิจัยจึงเลือกทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง Model 1 คือ การวิเคราะห์ความสุขกับแบบมีความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วม และ Model 2 คือ การวิเคราะห์ความสุขกับแบบไม่

มีความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วม เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในภาวะการเงิน รายได้ การออม และหนี้สิน กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย ผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน รายได้ การออม และหนี้สิน

ความสุข	Model 1		Model 2	
	Coef.	P> t	Coef.	P> t
รายได้				
10,000 - 19,999 บาท	.1188892	0.134	.1628589	0.042
20,000 - 29,999 บาท	.0813086	0.311	.1729154	0.032
30,000 - 39,999 บาท	.098925	0.266	.2615497	0.003
40,000 - 49,999 บาท	.0099771	0.921	.2247968	0.026
50,000 - 59,999 บาท	.0282181	0.800	.2987913	0.007
60,000 - 69,999 บาท	.0961584	0.415	.3917541	0.001
70,000 - 99,999 บาท	.1330451	0.331	.5022653	0.000
100,000 - 299,999 บาท	.1592712	0.255	.564749	0.000
300,000 บาท ขึ้นไป	.2659204	0.062	.7009184	0.000
การออม				
ต่ำกว่า 25,000 บาท	.0661365	0.054	.1286354	0.000
25,000 - 49,999 บาท	-.0273369	0.472	.0605243	0.109
50,000 - 99,999 บาท	-.0368505	0.247	.0259574	0.414
100,000 - 199,999 บาท	.0638772	0.089	.1080139	0.004
200,000 - 399,999 บาท	.223418	0.000	.2644633	0.000
400,000 - 999,999 บาท	.0782698	0.227	.1097232	0.092
1,000,000 บาท ขึ้นไป	.0676202	0.459	.1535015	0.094
หนี้สิน				
สมาชิกในครอบครัวมีหนี้	.1496712	0.006	.0504662	0.356
ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีหนี้	-.0662508	0.069	-.0890291	0.015
ครัวเรือนนี้ไม่มีหนี้	.2180985	0.000	.144148	0.005
mills	-.0459815	0.722	.3128705	0.014
_cons	8.253019	0.000	8.247995	0.000

หมายเหตุ Model 1 คือ การวิเคราะห์ความสุขกับแบบมีความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วม

Model 2 คือ การวิเคราะห์ความสุขกับแบบไม่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วม

จากตารางที่ 1 อธิบายได้ว่า

รายได้ เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีความสุขแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การออม เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่มีการออมแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม มีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นแรงงานสูงอายุที่มีการออมอยู่ที่ 200,000 - 399,999 บาท มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่มีการออมแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม มีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นแรงงานสูงอายุที่มีการออมอยู่ที่ระดับต่ำกว่า 25,000 บาท 100,000 - 199,999 บาท และ 200,000 - 399,999 บาท มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

หนี้สิน เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่สมาชิกในครอบครัวมีหนี้สิน และ ครอบครัวนี้ไม่มีหนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ แรงงานสูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีหนี้ มีความสุขไม่แตกต่างกันกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่สมาชิกในครอบครัวมีหนี้สิน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ มีความสุขไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ แรงงานสูงอายุที่ครัวเรือนนี้ไม่มีหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ และ แรงงานสูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีหนี้ มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ความพึงพอใจในภาวะการเงินของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับระดับของความสุข โดยจากการศึกษาของ Gray et al. (2008) ได้ทำการศึกษารื่องความรู้สึกยากจนเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้าน โดยมีการแบ่งทางเลือกสำหรับคำตอบ คือ รู้สึกยากจนกว่าเพื่อนบ้าน รู้สึกจนเหมือนเพื่อนบ้าน และ ไม่รู้สึกยากจน ผลการศึกษาพบว่า คนที่ไม่รู้สึกยากจนจะมีความสุขมากกว่ารู้สึกยากจนกว่าเพื่อนบ้านและรู้สึกจนเหมือนเพื่อนบ้าน ร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างไม่รู้สึกยากจนเมื่อเทียบกับเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ Layard (2002) พบว่า ความพึงพอใจในรายได้ของบุคคลส่งผลต่อความสุขที่แตกต่างกัน อีกทั้งการศึกษาของ Sun (2023) ศึกษาบริบทของประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศในทวีปเอเชียเหมือนประเทศได้ ผลการศึกษาพบว่า การมีความพอใจในภาวะการเงินของตนเองของผู้สูงอายุสามารถส่งผลต่อความสุขของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของ Gray & Kramanon (2007) เรื่องความรู้สึกพอเพียงและมีความสุขของคนไทย พบว่า ความรู้สึกพอเพียงสามารถช่วยเพิ่มความสุขได้โดยเฉพาะในกลุ่มคนยากจนที่อาศัยอยู่ในประเทศที่มีความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ

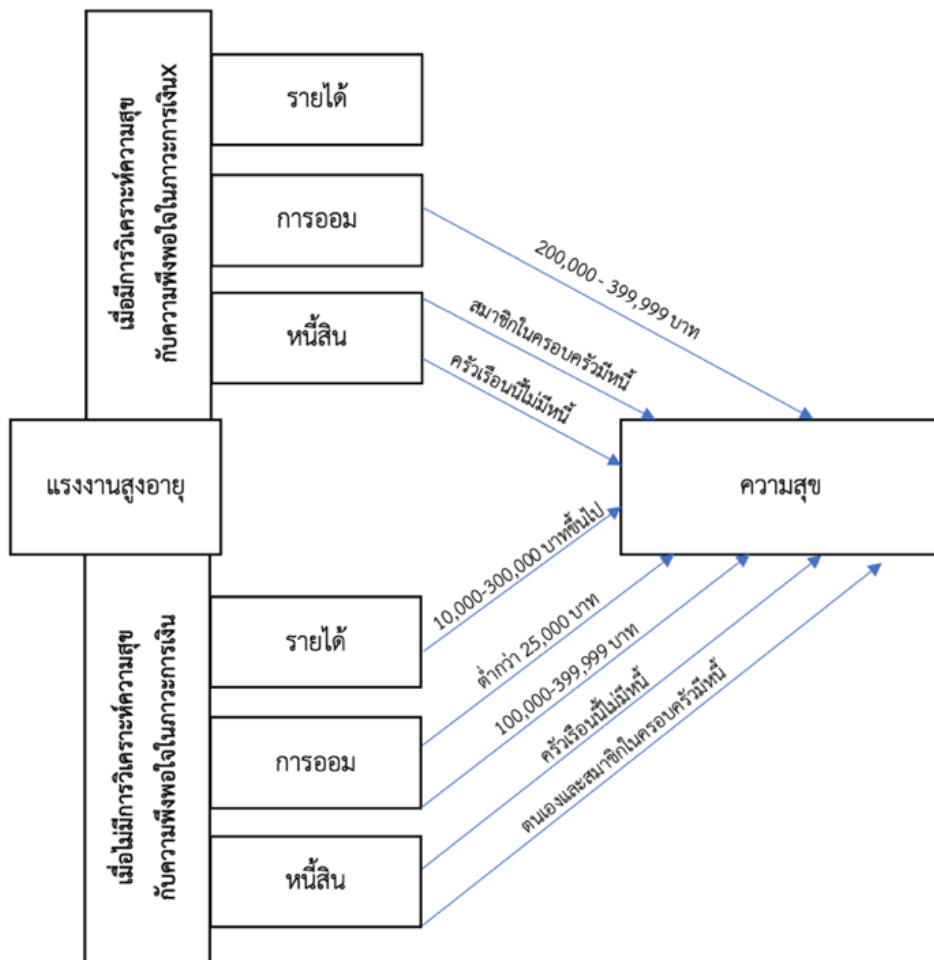
รายได้ เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่าแรงงานสูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีความสุขไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า แรงงานสูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีความสุขแตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทย Gray et al. (2008) พบว่าผู้มีรายได้ตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป มีความสุขเพิ่มขึ้นตามรายได้ที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้องไปกับการศึกษาของ ศุภณารี วรรณพงษ์ และ จงรักษ์ หงษ์งาม (2561) และ จิตนา ฉิมจินดา (2555) ที่ว่ารายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขในชีวิต การศึกษาในต่างประเทศ Jantsch และ Veenhoven (2021) ที่พบว่า บุคคลที่มีฐานะดีกว่ามักจะมีสุขมากกว่าคนที่ฐานะแย่กว่า และ Killingsworth (2021) พบว่า รายได้ที่สูงขึ้นส่งผลต่อความสุขที่เพิ่มขึ้น

การออม เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่าแรงงานสูงอายุที่มีการออมแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม มีความสุขไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า แรงงานสูงอายุที่มีการออมอยู่ที่ระดับต่ำกว่า 25,000 บาท และ 100,000 - 199,999 บาท มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม สำหรับแรงงานสูงอายุที่มีการออมอยู่ที่ 200,000 - 399,999 บาท ไม่ว่าจะ

นำความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์หรือไม่ก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาในบริบทประเทศไทย การศึกษาของ เกสินี หมั่นไธสง และคณะ (2560) พบว่า การออมมีความสัมพันธ์และผลกระทบกับระดับความพึงพอใจในความสุขของประชาชน และศรีรินทร์ เกรย์ และคณะ (2553) พบว่า ผู้ที่มีทรัพย์สินหรือการออมที่น้อยกว่าบุคคลอื่นก็อาจมีความสุขมากกว่าบุคคลที่มีทรัพย์สินมากกว่าได้เช่นกัน โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ของบุคคล สำหรับการศึกษาในต่างประเทศ เช่น ประเทศจีน Qiao และ Cai (2021) พบว่า สินทรัพย์ทางการเงินในครัวเรือนมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความสุขของแต่ละบุคคล ในทวีปยุโรป Jantsch และ Veenhoven (2021) พบว่า การออมทรัพย์สินทั้งเปิดบัญชีออมทรัพย์สินที่ธนาคาร ซื้อพันธบัตร หรือซื้อประกันสินทรัพย์ทางการเงิน ส่งผลต่อระดับความสุขของบุคคลมากยิ่งขึ้น

หนี้สิน เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า แรงงานสูงอายุที่สมาชิกในครอบครัวมีหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข ในขณะที่ แรงงานสูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีหนี้ มีความสุขไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ ซึ่งตรงกันข้าม เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า แรงงานสูงอายุที่สมาชิกในครอบครัวมีหนี้สิน มีความสุขไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ แรงงานสูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีหนี้ มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่ว่าจะนำความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์หรือไม่ แรงงานสูงอายุที่ครัวเรือนนี้ไม่มีหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับบริบทของประเทศไทย การศึกษาของ Gray, Kramanon และ Thapsuwan (2008) พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีหนี้สินหรือมีหนี้สินแต่ไม่มีความรู้สึกเป็นภาระหนี้จะมีความสุขมากกว่าผู้สูงอายุที่มีหนี้สิน ในขณะที่การศึกษาของ เกสินี หมั่นไธสง สุติมานต์ดี ภาวิณี จันทร์แจ่ม และ อีราภรณ์ ลิมานนท์วรไชย (2560) พบว่า เมื่อมีหนี้สินเพิ่มขึ้นคนจะมีความสุขเพิ่มขึ้น สำหรับการศึกษาในประเทศจีน Liu, Zhao, Liu และ Liu (2023) พบว่า หนี้ครัวเรือนส่งผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ในประเทศเยอรมัน การศึกษาของ Will และ Renz (2022) พบว่า การจ่ายหนี้สินเป็นจำนวนเงินสูงตามสัดส่วนของรายได้ ทำให้ความพึงพอใจและความสุขในชีวิตลดน้อยลง แสดงให้เห็นว่ายิ่งมีหนี้สินมากขึ้นเท่าไรความสุขจะยิ่งลดลงเท่านั้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยเศรษฐกิจกับความสุข

รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยเศรษฐกิจกับความสุข เป็นการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในภาวะการเงิน รายได้ การออม และหนี้สิน ที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย การจะเกิดความสุขของแรงงานสูงอายุไทยได้นั้น ในปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ประกอบด้วย รายได้ การออม และหนี้สิน ในกรณีที่ควบคุมตัวแปรความพึงพอใจในภาวะการเงิน ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงินจะพบว่า รายได้ การออม และหนี้สินที่แตกต่างกัน แทบส่งผลต่อความสุขไม่แตกต่างกัน ในขณะที่เมื่อเมื่อไม่มีการ

วิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า รายได้ การออม และหนี้สิน ล้วนส่งผลต่อความสุขในเชิงลบทั้งสิ้น สะท้อนภาพอย่างชัดเจนว่า ความพึงพอใจในภาวะการเงินส่งผลให้แรงงานสูงอายุเกิดความสุขและไปช่วยลดความไม่สุขที่เกิดจากรายได้ การออม และหนี้สิน อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมประเด็นเกี่ยวกับหนี้สิน การออม รายได้ และความพึงพอใจว่ามีความสัมพันธ์ออกมาในรูปแบบใด ที่ทำให้ผลการศึกษาสท้อนว่าความพึงพอใจมีอิทธิพลต่อความสุขของแรงงานสูงอายุ
2. ควรส่งเสริมและสร้างความพึงพอใจให้กับแรงงานสูงอายุ ผ่านสวัสดิการหรือมาตรการที่จะสร้างความพึงพอใจ เนื่องจากผลการศึกษาสท้อนให้เกิดว่าถ้าพึงพอใจ รายได้เท่าไรก็มีความสุขไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้นการออกแนวทาง มาตรการ หรือนโยบายที่ช่วยสร้างความพึงพอใจจะช่วยทำให้แรงงานอยู่ในระบบแรงงานนานขึ้น เพราะยังคงมีความสุขในการทำงานอยู่

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย*. สืบค้น 11 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://www.dop.go.th/th/know/15/926>
- เกสสินี หมั่นโรตอง และคณะ. (2560). การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในความสุขของประชาชนเขตเมืองและชนบท จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 36(6), 63-76.
- จิตนภา นิมนจินดา. (2555). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดนครปฐม* (พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน). นครปฐม: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- รศรินทร์ เกรย์ และคณะ. (2553). *ความสุขเป็นสากล*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภณาริ วรรณพงษ์ และจรงค์ หงษ์งาม. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 5(2), 21-32.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- Diener, E. et al. (2003). Personality, Culture, and Subjective Well-Being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life. *The Annual Review of Psychology*, 54(1), 403-425.
- Dunn, E. & Courtney, C. (2020). *Does More Money Really Make Us More Happy?* Retrieved February 2024, 19, from <https://hbr.org/2020/09/does->
- Gray, R. et al. (2008). The determinants of happiness among Thai people: Some evidence from Chai Nat and Kanchanaburi. *Thammasat Economic Journal*, 26(2), 72-87.
- Gray, R. & Kramanon, R. (2007). *A feeling of self-sufficiency and happiness among Thai people*. Retrieved February 2024, 22, from https://www.happysociety.org/ppdoconference/session_papers/
- Heckman, J. J. (1979). Sample selection bias as a specification error, *Econometrica. Journal of the Econometric Society*, 47, 153-161.
- Jantsch, A. & Veenhoven, R. (2021). *Happiness and personal wealth -- an updated research synthesis using online findings archive*. Retrieved February 2024, 20, from <https://www.researchgate.net/publication/>
- Killingsworth, M. (2021). Experienced well-being rises with income, even above \$75,000 per year. Retrieved February 2024, 22, from <https://www.pnas.org/doi/epdf/10.1073/pnas.2016976118>
- Layard, R. (2002). Happiness: has social science a clue. Retrieved February 2024, 14, from <https://www.researchgate.net/publication/>
- Liu, Z., et al. (2023). The Impact of Household Debt on the Health of the Elderly in China: Evidence from China Family Panel Studies. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(4), 1-21.
- Qiao, Y. & Cai, Y. (2021). *Financial assets and happiness: evidence from the China Household Finance Survey*. Retrieved February 2024, 22, from https://www.researchgate.net/publication/355481885_Financial_assets
- Sun, Y. (2023). Happiness and mental health of older adults: multiple mediation analysis. *Frontiers in Psychology Journal*, 14, 1-8.

- Veenhoven, R., Diener, E., Helliwell, J. F. & Kahneman, D. (2010). How universal is happiness? International differences in well-being. New York: Oxford University Press.
- Will, S. & Renz, T. (2022). In Debt but Still Happy? – Examining the Relationship Between Homeownership and Life Satisfaction. Retrieved February 2024, 20, from <https://www.econstor.eu/bitstream>